

فصلنامه روستا و توسعه، سال ۲۱، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۷، صفحات ۱-۲۸

بررسی اثرگذاری میزان مشارکت روستاییان بر موفقیت در اجرای طرح هادی روستایی: مطالعه موردی شهرستان دشتستان علی اکبر عنابستانی، مهدی جوانشیری، و سیده مهدیه موسوی*

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۹/۷ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۳/۲۰

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه مشارکت روستاییان در فرایند تهیه طرح‌های هادی و موفقیت در اجرای این طرح‌ها در نقاط روستایی شهرستان دشتستان انجام شد و از حیث هدف «کاربردی» و به لحاظ روش و ماهیت «توصیفی-تحلیلی» است. برای جمع‌آوری اطلاعات، از روش‌های اسنادی و میدانی استفاده شد. بر اساس مطالعات اکتشافی از کارشناسان بنیاد مسکن شهرستان دشتستان، دوازده سکونتگاه روستایی با ۵۵۸۲ خانوار که مشارکت بیشتری در اجرای طرح هادی روستا داشتند، به عنوان نمونه انتخاب شدند و از آن میان، به روش نمونه‌گیری تصادفی با توجه به رابطه کوکران، ۲۵۷ خانوار به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. همچنین، ۲۸ نفر از مسئولان روستایی (دهیار و اعضای شورای اسلامی) نیز مورد پرسش قرار گرفتند تا نتایج قابل مقایسه باشد. یافته‌های پژوهش نشان داد که بر اساس آزمون t تک‌نمونه‌ای، میزان مشارکت روستاییان در تهیه و تصویب و اجرای طرح در حد متوسط است. همچنین، متغیر میزان موفقیت در روند اجرای طرح در چند بعد بررسی شد، که میزان موفقیت در بعد مسکن با میانگین ۳/۳۳ بیش از سایر ابعاد بود و به‌طورکلی، در بین روستاهای مورد مطالعه، روستاهای چهار برج و طلحه، به ترتیب، بیشترین و کمترین میانگین را در این

* به ترتیب، نویسنده مسئول و استاد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه فردوسی مشهد (anabestani@um.ac.ir)؛ دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه فردوسی مشهد؛ و دانش‌آموخته کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه فردوسی مشهد.

زمینه داشتند. همچنین، با توجه به نتایج آزمون‌های همبستگی و رگرسیون گام به گام، تأثیر میزان مشارکت روستاییان بر میزان موفقیت در روند اجرای طرح هادی پذیرفته شده است.

کلیدواژه‌ها: میزان موفقیت طرح هادی، بعد مسکن، بعد زیست محیطی، شبکه معابر، کاربری اراضی، دشتستان (شهرستان).

***

مقدمه

برای توسعه روستاها تاکنون الگوها و راهبردهای متعدد با نگرش‌های فضایی و غیرفضایی مورد توجه بوده است. از آنجا که هر کدام از این الگوها و راهبردها با نگرش اجتماعی و اقتصادی خاصی شکل گرفته‌اند، اجرای آنها به صورت مستقیم یا غیرمستقیم بر ساختار کالبدی روستاها تأثیرگذار بوده است (۳۳ و ۳۱). تدوین طرح‌ها در قالب آمایش سرزمین، طرح‌های کالبدی ملی و منطقه‌ای، طرح جامع ناحیه‌ای، طرح سامان‌دهی فضا و سکونتگاه‌های روستایی و طرح هادی روستایی از مهم‌ترین طرح‌های تأثیرگذار بر کالبد روستاها به‌شمار می‌روند. این رهیافت‌ها عمدتاً به صورت بالا به پایین و با تمرکز بر یک یا چند مکان مستعد طراحی یا اجرا شده‌اند، که نتایج سال‌ها تجربه این‌گونه برنامه‌ریزی‌های تمرکزگرا هدر رفتن سرمایه‌های ملی اعم از مادی و معنوی و همچنین، هدر رفتن امکانات دولتی و در نهایت، نارضایتی روستاییان از دولت و فعالیت‌های عمرانی، ناقص ماندن برخی از طرح‌های عمرانی و عدم احساس مسئولیت افراد مرتبط با این حوزه بوده است (۱۸)؛ اما امروزه، بیشتر صاحب‌نظران توسعه، به ویژه توسعه روستایی، معتقدند که دستیابی به توسعه پایدار بدون مشارکت آحاد مردم امکان‌پذیر نیست و بدون تردید با مشارکت مردم، دوره گذار توسعه تسهیل، تسریع و کم‌هزینه‌تر می‌شود (۱۰). مشارکت در توسعه روستایی به معنی تواناسازی مردم روستایی و استفاده از آنها در برنامه‌ریزی و عمل است (۳۵). میسرا مشارکت را پدیده‌ای می‌داند که دارای چهار بعد صیانت نفس، درک خود، قدرت تصمیم‌گیری برای خود و تسلط بر نفس است (۴۷). به عبارت دیگر، مشارکت به مفهوم ایفای نقش توسط مردم در فرایندهای تصمیم‌گیری، اجرای برنامه‌ها، شریک شدن در منافع حاصل از برنامه‌های توسعه و همکاری در ارزیابی این برنامه‌هاست (۴۲). بنابراین، عمران

روستایی با رویکرد مشارکتی می‌تواند نقش زیربنایی و بنیادی در توسعه همه‌جانبه جوامع روستایی داشته باشد.

در این راستا، طرح هادی یا به عبارتی، طرح جامع توسعه روستایی راهنمای مصوبی برای هدایت عملیات سازندگی و آبادانی در روستاها، با آگاهی از وضعیت فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی آنهاست (۴۳) که در آن، ضمن سامان‌دهی و اصلاح بافت موجود، میزان و مکان گسترش آبی و نحوه استفاده از زمین برای کاربری‌های مختلف از قبیل مسکونی، تجاری، کشاورزی، تأسیسات و تجهیزات و نیازمندی‌های عمومی روستایی را بر حسب مورد، در قالب مصوبات طرح‌های سامان‌دهی فضا و سکونتگاه‌های روستایی یا طرح‌های جامع ناحیه‌ای تعیین می‌کند (۱۷). لذا این طرح به دنبال زمینه‌سازی توسعه عمران روستاها، تأمین عادلانه امکانات، هدایت وضعیت کالبدی روستا، ایجاد تسهیلات لازم برای بهبود مسکن و خدمات زیست‌محیطی و عمومی است که تاکنون برای بسیاری از روستاها تهیه و در تعدادی از آنها به مورد اجرا گذاشته شده است (۹)؛ و در صورت مشارکت روستاییان، با استفاده از توان‌ها و قابلیت‌های خود می‌تواند زمینه‌ساز بهبود تسهیلات عمومی و رفاهی و بهبود وضعیت زندگی روستاییان باشد. از این رو، برای رسیدن به اهداف طرح‌های هادی روستایی و سایر طرح‌های عمرانی در روستاها، مشارکت روستاییان در فرایند تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی (تشخیص نیازها، اولویت‌بندی نیازها و اتخاذ تصمیم)، اجرا و نگهداری و ارزشیابی و بازنگری آثار طرح‌ها و پروژه‌ها الزامی است (۵). از سوی دیگر، شایان یادآوری است، این مسئله که اجرای پروژه تا چه حد در رفع نیازهای مردم روستا نقش دارد و روستاییان چه نقشی در تصویب و تعیین مشخصات پروژه داشته‌اند، تعیین‌کننده رابطه و تأثیر مشارکت روستاییان در مرحله اجرای پروژه خواهد بود.

بنابراین، برای حرکت در چارچوب توسعه روستایی، ابتدا باید از تغییرات فکری و نگرشی روستاییان آغاز کرد؛ یعنی، روستاییان طرز تلقی خود را نسبت به اهداف و ارزش‌های کاری و فعالیت در مناطق روستایی تغییر دهند (۵۰)، مشروط بر آنکه دولت‌ها بتوانند شرایطی را برای رشد ظرفیت مردم در راستای ایجاد رابطه متقابل فراهم آورند و تماس بین شهروندان را برای افزایش اعتماد به نفس تسهیل کنند. به هر حال، سیاست

مشارکت عمومی، پیش شرط تحقق توانمندسازی افراد به شمار می آید (۱۶). مطالعات اخیر در کشورهای در حال توسعه نشان داده که رهیافت های مشارکتی برای توسعه روستایی موفقیت آمیز بوده اند. بر اساس این مطالعات، شکست یا موفقیت طرح های توسعه روستایی بستگی به درجه مشارکت و درگیری اجتماعات محلی در طرح ها و ارزیابی آنها از پروژه ها دارد. تجربه کلی بر این مبناست که مشارکت مردم در هر مرحله ای از توسعه عامل کلیدی برای موفقیت در اجرای پروژه هاست؛ در مقابل، شکست زمانی اتفاق می افتد که مشارکت مردم در مراحل مختلف نادیده گرفته می شود (۱۱).

از زمان اجرای طرح های هادی در مناطق روستایی کشور بیش از دو دهه می گذرد و در ارتباط با ارزیابی اثرات اجرای این طرح ها بررسی های متعددی صورت گرفته است، که از آن جمله، به مطالعاتی چند اشاره می شود.

وثوقی (۴۹)، رهنما (۳۷) و شارع پور (۴۴) معتقدند که به دلیل عدم شناسایی نیازهای روستاییان توسط طرح هادی، طولانی شدن مدت اجرا، محدود شدن مشارکت مردم به کمک مالی و ناهماهنگی بین افراد متصدی طرح در هنگام اجرای طرح های هادی در سکونتگاه های روستایی، این طرح پیامدهایی مانند رضایت نسبتاً پایین روستاییان از اجرای طرح، و عدم موفقیت در کنترل مهاجرت ها به خاطر ناتمام ماندن طرح را در پی داشته است. سرتیپی پور (۴۱) عدم وجود جایگاه قانونی مشارکت مردمی در طرح های هادی و برتری دیدگاه های فنی بر ارزش های مردمی و محلی باعث عدم موفقیت این طرح ها شده است.

محمودیان (۳۲)، عفتی (۱۵)، کوثری (۳۰) و حسن نژاد و همکاران (۲۱) متغیرهای انگیزش، آگاهی اجتماعی، پایگاه اجتماعی - اقتصادی، انسجام اجتماعی، اعتماد به مجریان طرح ها، موقعیت اجتماعی - اقتصادی روستا، اختلافات محلی و وابستگی به دولت را بر مشارکت روستاییان در طرح ها مؤثر می دانند. دانش مهر و احمدرش (۱۲) و گل شیرینی اصفهانی و همکاران (۱۹) معتقدند که رابطه مثبت و معنی داری بین انسجام اجتماعی و مشارکت اجتماعی روستاییان وجود دارد. کوهی و تقوایی (۲۸) و کوهی (۲۹) معتقدند که عوامل گروهی، اجتماعی، رضایت اجتماعی، انسجام اجتماعی و آگاهی اجتماعی، فرهنگی، نگرشی، سطح تحصیلات، سن، وضعیت تأهل، بعد خانوار،

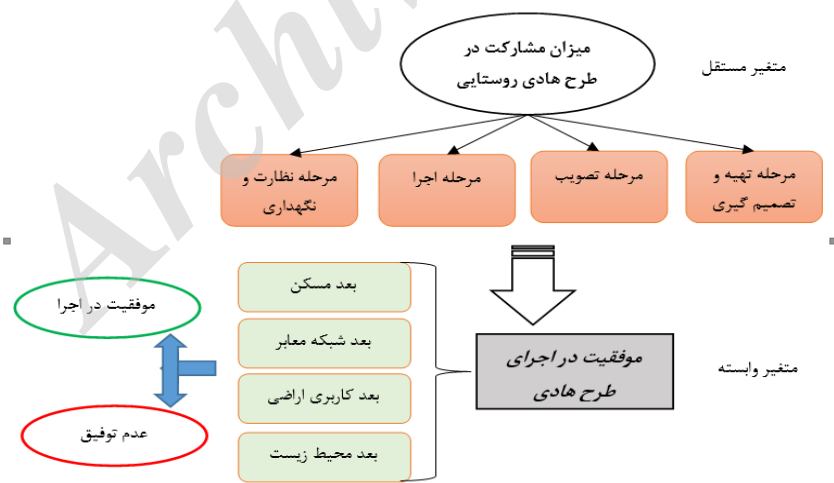
نوع شغل، وضعیت تولید خانوار و نوع محصول زیر کشت در مشارکت اقتصادی روستاییان در طرح‌های توسعه روستایی مؤثرند. همچنین، کریمی‌زاده و همکاران (۲۷) دریافتند که مشارکت افراد محلی در طرح‌ها سبب کاهش هزینه‌ها در گردآوری اطلاعات، تعیین راهکارهای واقعی‌تر، تدوین قوانین اثربخش‌تر، هماهنگی و انسجام بیشتر افراد جامعه روستایی و اعمال بهتر قوانین می‌شود.

طالب و همکاران (۴۶) معتقدند که مشارکت به معنی همکاری روستاییان در طرح‌های تهیه‌شده توسط دیگران نیست، بلکه مشارکت سطوح مختلف دارد و مشارکت مطلوب زمانی پدید می‌آید که روستاییان بتوانند در سطوح ذهنی، عینی، تصمیم‌گیری و اجرایی دخالت داشته باشند. همچنین، برنامه‌ریزی مناسب و استفاده از توانایی روستاییان می‌تواند بستری مناسب برای موفقیت‌های طرح تجمیع ایجاد کند. عنابستانی (۵) معتقد است که ارتباطی معنی‌دار بین نگرش فکری و فلسفی مؤثر بر مشارکت و فرایند اجرای طرح‌های هادی روستایی وجود دارد. وی در پژوهشی دیگر (۴) بدین نتیجه رسید که بین عوامل فردی مؤثر بر مشارکت و فرایند اجرای طرح‌های هادی روستایی ارتباطی معنی‌دار و ضعیف وجود دارد و بر اساس آن، عوامل فردی مؤثر بر مشارکت فقط چهارده درصد تغییرات وابسته را تبیین و توجیه می‌کند. همچنین، والنسیا و همکاران (۴۸) به بررسی مشارکت‌های مردمی در طرح‌های توسعه روستایی پرداختند. نتایج این پژوهش مؤید آن است که جلب مشارکت مردمی در برنامه‌های عمران روستایی موجب بهبود اثرات و رضایت بیشتر مردم از طرح‌های عمرانی می‌شود. همچنین، مشارکت مردم موجب تعهد کاری بیشتر آنها در اجرای این طرح‌ها می‌شود.

اگرچه این مطالعات، به بررسی متغیرهای مشارکت روستاییان در طرح‌های هادی روستایی پرداخته‌اند، اما پژوهش حاضر علاوه بر در نظر گرفتن نتایج مطالعات پیشین، به دنبال بررسی و سنجش میزان موفقیت طرح‌های هادی روستایی در منطقه مورد مطالعه در صورت مشارکت روستاییان در فرایند تهیه و تصویب طرح‌های هادی روستایی است.

بنابراین، پژوهش حاضر با هدف آگاهی از میزان موفقیت در اجرای طرح‌های هادی روستایی در سطح شهرستان دشتستان که بر پایه نظر کارشناسان، در بین شهرستان‌های

استان بوشهر بیشترین میزان مشارکت روستائیان در فرایند تهیه و اجرای طرح هادی در آنجا مشاهده شده، درصدد است تا میزان مشارکت روستائیان در فرایند اجرای طرح های هادی در سکونتگاه های روستایی را مورد کنکاش قرار دهد و در کنار آن، توزیع فضایی ارتباط بین این متغیرها را در سطح محدوده مورد مطالعه، ارزیابی کند تا بتوان از نتایج آن به عنوان پایه ای برای بررسی های بیشتر در حوزه های روستایی و به ویژه ناحیه مورد مطالعه استفاده کرد. پس از بررسی مطالعات انجام شده در زمینه ارزیابی طرح های هادی و مطالعه اساسنامه و اسناد مربوط به اجرای این طرح ها، مشخص شد که عمدتاً روی چهار بعد و هدف بیشتر تاکید شده است. بنابراین، در پژوهش حاضر نیز برای بررسی میزان موفقیت در اجرای طرح هادی در روستاهای مورد مطالعه، ابتدا همان چهار بعد یعنی، مسکن روستایی، شبکه معابر، کاربری اراضی و محیط زیست انتخاب شدند و به منظور تهیه پرسشنامه مناسب و اندازه گیری میزان موفقیت، ابتدا با روش اکتشافی، متغیرهای مؤثر در اجرای طرح های هادی تعیین و گویه های مورد نظر تعریف شدند. گویه های مورد نظر در این شاخص ها در جدول ۳ آمده است. شکل ۱ نیز مدل مفهومی تحقیق را نشان می دهد.

شکل ۱- مدل مفهومی پژوهش

بر اساس مطالعات اکتشافی از کارشناسان بنیاد مسکن شهرستان دشتستان، از بین ۱۲۷ روستا، دوازده سکونتگاه روستایی شهرستان که روستاییان مشارکت بیشتری در اجرای طرح هادی روستا داشته‌اند، با جمعیت ۵۵۸۲ خانوار به‌عنوان نمونه انتخاب شدند ($N=5582$). از این تعداد، ۲۵۷ خانوار به روش نمونه‌گیری تصادفی با توجه به رابطه کوکران به‌عنوان نمونه آماری در سال ۱۳۹۴ انتخاب شدند ($n=257$). در ادامه و بعد از تکمیل تصادفی پرسشنامه از بین خانوارها، به‌منظور مقایسه نظرات، از آنجا که همه افراد پاسخ‌گو در اجرای طرح هادی روستا مشارکت نکرده بودند، پرسشنامه‌ها در دو گروه مشارکت‌کنندگان در طرح هادی (۱۳۶ نفر) و کسانی که مشارکتی در فرایند طرح هادی نداشتند (۱۲۱ نفر)، مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت. همچنین، نظرات ۲۸ نفر از مسئولان روستایی (دهیار و اعضای شورای اسلامی) نیز در رابطه با مشارکت روستاییان در فرایند طرح هادی روستا جمع‌آوری شد. جدول ۱ اطلاعات و حجم نمونه در روستاهای مورد مطالعه را نشان می‌دهد.

جدول ۱- برآورد حجم نمونه در روستاهای مورد مطالعه

بخش	دهستان	روستا	جمعیت	خانوار	سال تهیه طرح هادی	حجم نمونه
ارم	دهرود	دهرودسفلی	۲۰۰۰	۴۷۴	۱۳۸۸	۲۲
ارم	ارم	رودفاریاب	۱۸۶۰	۴۵۵	۱۳۸۷	۲۱
آب پخش	درواهی	میاندشت	۱۰۹۴	۲۷۳	۱۳۸۳	۱۳
آب پخش	درواهی	چهار برج	۱۰۸۸	۲۵۷	۱۳۸۳	۱۲
بوشکان	بوشکان	بوشکان	۲۲۷۹	۵۸۱	۱۳۸۷	۲۷
بوشکان	پشتکوه	طلحه	۲۲۱۸	۵۷۲	۱۳۸۸	۲۶
سعدآباد	زیرراه	نظرآقا	۲۴۷۴	۶۶۵	۱۳۸۶	۳۱
سعدآباد	زیرراه	درودگاه	۳۰۹۰	۷۵۰	۱۳۸۵	۳۴
شبانکاره	شبانکاره	خلیفه‌ای	۱۵۷۷	۳۷۳	۱۳۸۶	۱۷
شبانکاره	شبانکاره	دهداران سفلی	۱۸۳۷	۴۴۰	۱۳۸۹	۲۰
مرکزی	حومه	خوش‌مکان	۱۱۳۵	۳۰۳	۱۳۸۲	۱۴
مرکزی	زیارت	چاه خانی	۱۶۱۰	۴۳۹	۱۳۸۶	۲۰
جمع	۹	۱۲	۲۲۲۶۲	۵۵۸۲	-	۲۵۷

مأخذ: مرکز آمار ایران (۲۳)

بخش اصلی داده‌های مورد استفاده از طریق مطالعات میدانی و با ابزار پرسشنامه و مصاحبه و بخش دیگر آن مانند چارچوب نظری - مفهومی پژوهش، اسناد و مدارک و سرشماری‌ها از طریق روش کتابخانه‌ای به‌دست آمده است.

متغیر مستقل، در پژوهش حاضر، «میزان مشارکت روستاییان در تهیه و اجرای طرح هادی روستایی» و متغیر وابسته «میزان موفقیت در اجرای طرح هادی روستایی» است. برای بررسی متغیر وابسته، ابتدا ابعاد و مؤلفه‌های پژوهش مشخص و پرسشنامه‌ای در قالب طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت تهیه شد. برای روایی پرسشنامه، چندین نسخه از آن در اختیار گروهی از متخصصان شامل اساتید دانشگاه و کارشناسان بنیاد مسکن انقلاب اسلامی قرار گرفت و اصلاحات لازم بر حسب پیشنهادهای آنها انجام شد. پس از جمع‌آوری پرسشنامه و برای سنجش پایایی آن، از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است. از آنجا که میزان آلفا در این متغیر بالای ۰/۷ بوده، پایایی آن قابل قبول و مناسب ارزیابی است. جدول ۲ مقادیر آلفای کرونباخ را در ابعاد مختلف متغیر میزان مشارکت در طرح‌های هادی روستایی نشان می‌دهد.

همان‌طور که عنوان شد، داده‌ها در پژوهش حاضر در دو سطح خانوارهای روستایی و مسئولان روستاهای مورد مطالعه (اعضای شورای اسلامی و دهیارها) با استفاده نرم‌افزار SPSS کدگذاری و استخراج شده و به دو شیوه توصیفی و استنباطی مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است. در مرحله اول، اطلاعاتی نظیر میانگین سنی، جنسیت، مدت سکونت در روستا، سطح تحصیلات و شغل پاسخ‌گویان با استفاده از آماره‌های توصیفی نظیر میانگین و فراوانی در قالب جداول و نمودارها به دست آمده است؛ و در بخش دوم، در راستای اهداف تحقیق، برای تحلیل داده‌ها از آزمون‌های آماری استفاده شده است. ابتدا برای پی بردن به نرمال بودن یا نرمال نبودن داده‌ها از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف (K-S) استفاده شد. پس از آزمون K-S، با توجه به داده‌های یکسان‌سازی شده، در صورت نرمال بودن، از آزمون t مستقل استفاده می‌شود. برای بررسی همبستگی بین متغیرها و شاخص‌ها از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. در نهایت، برای بررسی میزان تأثیرگذاری متغیر مستقل بر متغیر وابسته در تمامی ابعاد در گروه مشارکت‌کنندگان، از رگرسیون گام‌به‌گام استفاده شده است.

جدول ۲- مقادیر آلفای کرونباخ در ابعاد مختلف متغیر میزان مشارکت در طرح هادی

مأخذ	مقدار آلفای کرونباخ		گونه‌ها	شاخص
	کارشناسان	مشارکت‌کنندگان		
۲) و ۳۸)	۰/۵۹۱	۰/۷۵۵	شناخت و ارزیابی وضع موجود روستا، تعیین ضوابط و ارائه پیشنهادات جهت تهیه طرح هادی	تهیه طرح
۲۲)	۱	۱	شرکت در جلسات تصویب طرح هادی	تصویب طرح
۲۲) و ۳۸) و ۲۱)	۰/۸۰۰	۰/۷۹۷	مقاوم‌سازی مسکن، تغییر یا بهبود الگوی ساخت‌وساز، رعایت ضوابط فنی در ساخت‌وساز، اصلاح شبکه معابر، جمع‌آوری و دفع هر چه‌بهرتر زباله‌ها و پسماندهای خانگی، دفع و هدایت آب‌های سطحی، گسترش فضای سبز و زیباسازی محیط	اجرای طرح
۱۴) و ۶)	۰/۶۴۷	۰/۷۷۷	نظارت بر انجام پروژه، نظارت بر کیفیت عملیات اجرایی و تلاش در نگهداری و مراقبت از تأسیسات	نظارت و نگهداری
۳۹) و ۳۸)	۰/۸۳۹	۰/۶۴۰	کمک مالی، ارائه اطلاعات به کارشناسان، کمک فنی (مثل ارائه ابزار و ماشین‌آلات و...)، ارائه نیروی کار	موارد مشارکت
	۰/۸۷۲	۰/۷۸۴	متغیر میزان مشارکت	

مأخذ: یافته‌های پژوهش

جدول ۳- مقادیر آلفای کرونباخ در ابعاد مختلف متغیر میزان موفقیت در طرح هادی

مأخذ	مقدار آلفای کرونباخ	گونه‌ها	شاخص
۴۰) و ۲۶) و ۳۶)	۰/۸۴۷	اصلاح شبکه معابر در سطح بافت، رعایت ضوابط فنی طرح در مورد معابر (رعایت حریم راه‌ها، تعریض مناسب، شیب مناسب)، ارتقای کیفیت معابر جدیدالاحداث نسبت به معابر قبلی، بهبود و بهسازی معابر موجود (جدول‌گذاری، احداث پیاده‌رو)	شبکه معابر
۷، ۲۶) و ۳۶)	۰/۶۷۳	جذب امکانات و خدمات رفاهی جدید، انتخاب سمت توسعه مناسب برای روستا، رعایت ضوابط و مقررات پیشنهادی طرح هادی در مورد خدمات و نحوه توزیع آن، مطلوبیت توزیع خدمات رفاهی و زیربنایی در سطح روستا، توجه به بافت‌های باارزش تاریخی و فرهنگی	کاربری اراضی
۳۴، ۸) و ۵)	۰/۷۵۲	جمع‌آوری و دفع هر چه‌بهرتر زباله‌ها و پسماندهای خانگی، مکان‌یابی صنایع سبک روستایی در روستا، دفع و هدایت آب‌های سطحی از سطح معابر روستا، گسترش فضای سبز در روستا، مکان‌یابی یا توسعه محدوده گورستان روستا، تغییر سیمای روستا و زیباسازی محیط	محیط زیست
	۰/۸۰۳		مجموع

مأخذ: یافته‌های پژوهش

نتایج و بحث

ویژگی های فردی پاسخ گویان

پاسخ گویان، شامل دو گروه کلی روستاییان و مسئولان روستایی هستند؛ و روستاییان خود دو زیرگروه (روستاییان مشارکت کننده و روستاییان غیرمشارکت کننده) را شامل می شوند. بر اساس نتایج به دست آمده، بیشتر پاسخ گویان (۶۱/۲ درصد مشارکت کنندگان و ۳۵/۳ درصد غیرمشارکت کنندگان) از سن ۳۱ تا ۴۰ سال برخوردارند. از نظر جنسیت، در گروه مسئولان روستایی و روستاییان مشارکت کننده، همه پاسخ گویان و در گروه روستاییان غیرمشارکت کننده نیز ۷۰/۶ درصد از پاسخ گویان مردان هستند.

توزیع پاسخ گویان بر حسب مدت سکونت در روستا نشان می دهد که در گروه مشارکت کنندگان، ۹۷/۵ درصد روستاییان بالای ده سال و تنها ۲/۵ درصد بین ۵ تا ده سال در روستا سکونت داشته اند؛ همچنین، در گروه غیرمشارکت کنندگان، ۹۱/۹ درصد بالای ده سال، ۹/۵ درصد بین پنج تا ده سال و تنها ۲/۲ درصد کمتر از پنج سال در روستا سکونت داشته اند. از نظر تحصیلات نیز ۴۱/۳ درصد روستاییان مشارکت کننده در مقطع ابتدایی و ۳۳/۱ درصد در مقطع راهنمایی هستند که بیشترین درصد را نشان می دهند؛ و در گروه روستاییان غیرمشارکت کننده، بیشترین درصدها، ۴۷/۱ و ۴۴/۹ درصد، به ترتیب، در مقطع ابتدایی و خواندن و نوشتن می باشند. همچنین، ۷۱/۴ درصد از مسئولان از تحصیلات دیپلم و بالاتر و ۲۸/۶ درصد نیز از تحصیلات در مقطع راهنمایی برخوردارند. همچنین، با بررسی وضعیت شغلی پاسخ گویان، از بین گروه های شغلی زراعت، باغداری، دامداری، ترکیبی و سایر مشاغل، در هر دو گروه روستاییان، شغل اکثر روستاییان (۵۷/۹ درصد روستاییان مشارکت کننده و ۶۵/۵ درصد روستاییان غیرمشارکت کننده) در رده سایر مشاغل قرار دارد؛ و کمترین درصد مربوط به شغل دامداری است.

بررسی میزان مشارکت روستاییان در تهیه و اجرای طرح هادی

این متغیر دارای چهار بعد (تهیه، تصویب، اجرا، نظارت و نگهداری) است که به علت حجم زیاد مطالب در مقاله حاضر، از ارائه نتایج جزئی پرسشنامه خودداری شده و فقط نتایج در سطح ابعاد به همراه موارد مشارکت روستاییان (کمک‌های مالی، ارائه اطلاعات به کارشناسان، کمک‌های فنی و ارائه نیروی کار) به تفکیک در دو گروه روستاییان و مسئولان روستایی (اعضای شورای اسلامی و دهیار) در جدول ۳ آمده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که در بین این چهار بعد، در مرحله اجرای طرح هادی، میزان مشارکت هر دو گروه بالاترین میانگین را داشته است.

جدول ۴- آمار توصیفی ابعاد متغیر میزان مشارکت روستاییان

ابعاد	مشارکت کنندگان		مسئولان روستایی	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
تهیه طرح هادی	۲/۵۷	۰/۶۰۸	۲/۵۸	۰/۶۷۸
تصویب طرح هادی	۲/۵۵	۰/۶۴۱	۱/۹۲	۰/۲۶۲
اجرای طرح هادی	۳/۰۶	۰/۳۳۸	۳/۲۰	۰/۹۰۷
نظارت و نگهداری	۲/۴۹	۰/۶۳۶	۳/۰۴	۰/۷۹۳
مشارکت (فنی، مالی و نیروی کار)	۲/۴۹	۰/۵۲۸	۲/۹۱	۰/۷۱۷
متغیر میزان مشارکت روستاییان	۲/۶۳	۰/۵۵۰	۲/۷۳	۰/۶۷۱

مأخذ: یافته‌های پژوهش

داده‌های جدول ۵ میزان مشارکت در ابعاد مختلف تهیه، تصویب، اجرا، نظارت و نگهداری و موارد مشارکت در طرح هادی را نشان می‌دهد؛ بر این اساس، میانگین میزان مشارکت در اکثر روستاها در حد متوسط قرار دارد و در این میان، روستای بوشکان در زمینه میزان مشارکت بالاترین میانگین (۳/۳۴) را به خود اختصاص داده است.

جدول ۵- میانگین و انحراف معیار ابعاد متغیر میزان مشارکت روستاییان به تفکیک روستا

نام روستا	تهیه طرح		تصویب طرح		اجرای طرح		نظارت و نگهداری		موارد مشارکت (فنی، مالی و...)		میزان مشارکت روستاییان
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	
رود فاریاب	۲/۵۰	۰/۰۰۰	۲/۴۴	۰/۵۲۷	۳/۱۸	۰/۱۸۴	۳/۰۷	۰/۳۲۳	۲/۴۱	۰/۲۷۹	۲۳/۲
خلیفه‌ای	۲/۵۷	۰/۴۴۹	۲/۰۰	۰/۰۰۰	۲/۶۰	۰/۲۷۱	۳/۲۳	۰/۳۱۷	۲/۶۴	۰/۱۹۶	۶۱/۲
پوشکان	۳/۳۳	۰/۸۷۸	۳/۳۳	۰/۶۵۱	۳/۶۷	۰/۲۶۹	۳/۱۹	۰/۱۷۱	۳/۱۸	۰/۳۸۶	۳۴/۳
دهرود سفلی	۲/۷۰	۰/۳۴۹	۲/۸۰	۰/۴۲۱	۲/۹۵	۰/۱۳۰	۲/۹۳	۰/۶۲۴	۲/۹۷	۰/۱۸۴	۸۷/۲
دهداران سفلی	۲/۶۲	۰/۴۳۳	۲/۶۶	۰/۴۹۲	۲/۸۸	۰/۱۱۶	۲/۶۹	۰/۶۲۶	۲/۵۲	۰/۲۹۱	۶۷/۲
نظرآقا	۳/۳۵	۰/۵۳۴	۳/۲۱	۰/۶۹۹	۳/۱۰	۰/۲۸۴	۲/۰۴	۰/۸۷۵	۲/۲۵	۰/۸۳۸	۷۹/۲
چهار برج	۲/۲۸	۰/۳۹۳	۲/۲۸	۰/۴۸۷	۳/۱۲	۰/۱۶۲	۲/۰۹	۰/۱۶۲	۲/۰۰	۰/۰۰۰	۳۵/۲
چاه خانی	۲/۱۸	۰/۲۵۸	۲/۳۷	۰/۵۱۷	۳/۱۶	۰/۱۵۷	۲/۲۰	۰/۱۷۲	۲/۲۵	۰/۱۳۳	۴۳/۲
درودگاه	۲/۲۵	۰/۳۲۵	۲/۲۱	۰/۴۲۵	۳/۱۷	۰/۱۵۵	۲/۴۵	۰/۲۸۰	۲/۶۰	۰/۴۴۶	۵۴/۲
خوش مکان	۲/۱۶	۰/۳۵۳	۲/۲۲	۰/۴۴۰	۲/۸۳	۰/۳۴۷	۲/۰۳	۰/۱۱۱	۲/۱۹	۰/۳۹۰	۲۹/۲
میاندشت	۲/۲۰	۰/۴۴۷	۲/۲۰	۰/۴۴۷	۳/۰۰	۰/۰۰۰	۲/۰۰	۰/۰۰۰	۲/۳۰	۰/۴۴۷	۳۴/۲
طلحه	۲/۱۷	۰/۳۷۲	۲/۲۱	۰/۴۲۵	۲/۸۴	۰/۳۰۶	۲/۰۲	۰/۰۸۹	۲/۲۸	۰/۴۶۸	۳۰/۲
جمع	۲/۵۲	۰/۳۹۰	۲/۲۹	۰/۴۶۰	۳/۰۰	۰/۱۹۸	۲/۴۹	۰/۲۶۰	۲/۴۶	۰/۳۳۸	-

مأخذ: یافته‌های پژوهش

بررسی میزان موفقیت در روند اجرای طرح هادی در سطح روستاها

این متغیر دارای چهار بعد (مسکن روستایی، شبکه معابر، کاربری اراضی و محیط زیست) است که در قالب جداول، به تفکیک در بین روستاییان مشارکت‌کننده نشان داده شده است. بر اساس نتایج نظرسنجی از روستاییان در زمینه میزان موفقیت در روند اجرای طرح هادی در سطح روستاها، بالاترین مقادیر میانگین موفقیت عبارت‌اند از: در بعد مسکن روستایی، شاخص‌های «مقاوم‌سازی مسکن روستاییان» و «بهسازی و مقاوم‌سازی مسکن از نظر مصالح مقاوم و دارای استاندارد»، به ترتیب، با مقادیر ۳/۸۳ و ۳/۸۱؛ در بعد شبکه معابر، شاخص «گسترش و اصلاح شبکه معابر در بافت کالبدی روستاها» با مقدار ۳/۲۲؛ در بعد کاربری اراضی، شاخص‌های «مطلوبیت توزیع خدمات

رفاهی و زیربنایی در سطح روستا»، «انتخاب سمت توسعه مناسب برای ساخت وسازهای جدید در روستا»، و «رعایت ضوابط و مقررات پیشنهادی طرح هادی در مورد خدمات و نحوه توزیع آن»، به ترتیب، با مقادیر ۲/۹۱، ۲/۸۵ و ۲/۸۵؛ و در بعد محیط زیست، شاخص های «جمع آوری و دفع هر چه بهتر زباله ها و پسماندهای خانگی»، «دفع و هدایت آب های سطحی از سطح معابر روستا»، و «گسترش فضای سبز در روستا»، به ترتیب، با مقادیر ۳/۵۴، ۳/۳۶ و ۳/۱۴.

آمار توصیفی این ابعاد چهارگانه در جدول ۶ آمده است. یافته ها نشان می دهد که در بین این چهار بعد اجرای طرح هادی، بعد مسکن بیشترین موفقیت را با میانگین ۳/۳۳ در محیط روستایی داشته است.

جدول ۶- آمار توصیفی ابعاد متغیر میزان موفقیت در روند اجرای طرح هادی

انحراف معیار	میانگین	ابعاد
۰/۱۹۶	۳/۳۳	مسکن *
۰/۵۰۲	۳/۲۱	شبکه معابر
۰/۴۲۳	۲/۷۵	کاربری اراضی
۰/۴۶۲	۳/۱۷	محیط زیست
۰/۲۶۷	۳/۱۲	متغیر میزان موفقیت در روند اجرای طرح

مأخذ: یافته های پژوهش

بر اساس داده های جدول ۷، مشاهده می شود که در بعد مسکن روستایی، روستاهای بوشکان و خوش مکان به ترتیب با میانگین ۳/۴۳ و ۳/۴۲، در بعد شبکه معابر، روستاهای رودفاریاب، نظرآقا و چاه خانی به ترتیب با میانگین ۳/۷۷، ۳/۷۵ و ۳/۶۴، در بعد کاربری اراضی، روستاهای بوشکان، خلیفه ای و رودفایاب به ترتیب با میانگین ۳/۳۰، ۳/۰۸ و ۲/۹۵ و در بعد محیط زیست نیز روستاهای چاه خانی، چهاربرج و درودگاه به ترتیب با میانگین ۳/۸۷، ۳/۸۵ و ۳/۶۰ بیشترین میزان موفقیت را داشته اند. در نهایت، می توان گفت که در کل روند اجرای طرح هادی، بالاترین میزان موفقیت (۳/۴۴) مربوط به روستای چهاربرج است.

جدول ۷- میانگین و انحراف معیار ابعاد متغیر میزان موفقیت در اجرای طرح به تفکیک روستا

نام روستا	مسکن			شبکه معابر			کاربری اراضی			محیط زیست			طرح در روند اجرای
	میانگین	انحراف معیار	تعداد	میانگین	انحراف معیار	تعداد	میانگین	انحراف معیار	تعداد	میانگین	انحراف معیار	تعداد	
رودفاریاب	۳/۴۰	۰/۰۰۰	۳/۷۷	۰/۱۵۰	۲/۹۵	۰/۱۳۳	۳/۳۳	۰/۱۴۴	۳/۳۶	۳/۳۶	۰/۱۴۴	۳/۳۶	۳/۳۶
خلیفه‌ای	۳/۳۷	۰/۱۳۸	۳/۳۹	۰/۱۹۶	۳/۰۸	۰/۳۲۳	۳/۵۴	۰/۰۸۱	۳/۳۵	۳/۳۵	۰/۰۸۱	۳/۳۵	۳/۳۵
بوشکان	۳/۴۳	۰/۰۷۷	۳/۱۴	۰/۲۷۰	۳/۳۰	۰/۲۴۸	۳/۱۲	۰/۱۷۵	۳/۲۵	۳/۲۵	۰/۱۷۵	۳/۲۵	۳/۲۵
دهرود سفلی	۳/۴۰	۰/۱۸۸	۲/۹۲	۰/۱۶۸	۲/۹۰	۰/۱۴۱	۳/۰۰	۰/۰۰۰	۳/۰۶	۳/۰۶	۰/۰۰۰	۳/۰۶	۳/۰۶
دهداران سفلی	۳/۳۸	۰/۱۰۲	۲/۶۸	۰/۵۸۵	۲/۷۶	۰/۱۴۳	۲/۸۸	۰/۲۰۵	۲/۹۳	۲/۹۳	۰/۲۰۵	۲/۹۳	۲/۹۳
نظرآقا	۳/۳۰	۰/۱۵۱	۳/۷۵	۰/۲۷۷	۲/۶۲	۰/۴۲۱	۳/۱۳	۰/۱۷۵	۳/۲۰	۳/۲۰	۰/۱۷۵	۳/۲۰	۳/۲۰
چهاربرج	۳/۳۱	۰/۱۵۷	۳/۶۴	۰/۱۹۶	۲/۹۴	۰/۳۹۵	۳/۸۵	۰/۰۶۲	*۳/۴۴	*۳/۴۴	۰/۰۶۲	*۳/۴۴	*۳/۴۴
چاهخانی	۳/۲۰	۰/۱۵۱	۳/۶۵	۰/۳۵۱	۲/۸۷	۰/۲۸۱	۳/۸۷	۰/۲۹۲	۳/۴۰	۳/۴۰	۰/۲۹۲	۳/۴۰	۳/۴۰
دروگاه	۳/۱۷	۰/۱۷۲	۳/۲۸	۰/۱۶۵	۲/۸۷	۰/۳۰۹	۳/۶۰	۰/۴۷۴	۳/۲۳	۳/۲۳	۰/۴۷۴	۳/۲۳	۳/۲۳
خوش مکان	۳/۴۲	۰/۱۵۶	۲/۸۶	۰/۳۳۳	۲/۱۱	۰/۱۴۵	۲/۵۵	۰/۱۸۶	۲/۷۴	۲/۷۴	۰/۱۸۶	۲/۷۴	۲/۷۴
میاندشت	۳/۴۰	۰/۰۰۰	۲/۸۰	۰/۴۴۷	۲/۱۶	۰/۱۶۷	۲/۷۰	۰/۱۸۲	۲/۷۷	۲/۷۷	۰/۱۸۲	۲/۷۷	۲/۷۷
طلحه	۳/۳۲	۰/۳۸۹	۲/۷۶	۰/۳۸۵	۲/۳۸	۰/۳۰۸	۲/۷۱	۰/۱۸۹	۲/۲۰	۲/۲۰	۰/۱۸۹	۲/۲۰	۲/۲۰
جمع	۳/۳۴	۰/۱۴۰	۳/۲۲	۰/۲۹۳	۲/۵۴	۰/۲۵۱	۳/۱۹	۰/۱۸۰			۰/۱۸۰		

مأخذ: یافته‌های پژوهش

بررسی ارتباط بین متغیرهای میزان مشارکت و میزان موفقیت در روند اجرای طرح

قبل از بررسی ارتباط بین متغیرها، لازم است که نرمال بودن آنها تعیین شود. از این‌رو، به کمک آزمون کولموگروف-اسمیرنوف نرمال بودن متغیرها مورد بررسی قرار گرفت و مشخص شد که سطح معنی‌دار در این آزمون، بیشتر از ۰/۰۵ بوده، لذا فرض صفر آزمون مبنی بر نرمال بودن داده‌ها پذیرفته می‌شود و با اطمینان ۹۵ درصد، متغیرها نرمال هستند. بنابراین، می‌توان از همبستگی پیرسون استفاده کرد.

در اینجا، به بررسی رابطه بین متغیر مستقل «میزان مشارکت روستاییان» و ابعاد متغیر وابسته «میزان موفقیت در روند اجرای طرح» و همچنین، رابطه بین این متغیر پرداخته شده است.

با توجه به نتیجه همبستگی پیرسون در جدول ۸، مشاهده می‌شود که از بین ابعاد متغیر وابسته (مسکن روستایی، شبکه معابر، کاربری اراضی و محیط زیست)، در دو بعد شبکه معابر و کاربری اراضی، سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ است و رابطه معنی‌دار

بین میزان مشارکت روستاییان و این دو بعد وجود دارد. همچنین، به طور کلی، بین میزان مشارکت روستاییان و میزان توفیق در روند اجرای طرح همبستگی مستقیم وجود دارد.

جدول ۸- آزمون همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین میزان مشارکت و ابعاد میزان

موفقیت در روند اجرای طرح

میزان موفقیت در روند اجرای طرح	محیط زیست	کاربری اراضی	شبکه معابر	مسکن	همبستگی پیرسون	میزان مشارکت (متغیر مستقل)
۰/۳۴۶	۰/۱۰۶	۰/۴۳۸	۰/۲۳۵	۰/۰۹۴	ضریب همبستگی سطح معنی داری	نتیجه
۰/۰۰۰	۰/۱۲۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۴	۰/۱۵۳		
معنی دار است	معنی دار نیست	معنی دار است	معنی دار است	معنی دار نیست		

مأخذ: یافته‌های پژوهش

همچنین، برای بررسی ارتباط بین میزان توفیق در روند اجرای طرح و ابعاد میزان مشارکت روستاییان، نتایج همبستگی پیرسون در جدول ۹ نشان می‌دهد که از بین ابعاد متغیر مستقل (تهیه، تصویب، اجرا، نظارت و نگهداری و همچنین، موارد مشارکت)، در دو بعد اجرا و نظارت و نگهداری و همچنین، موارد مشارکت، رابطه معنی دار (همبستگی مستقیم) است؛ و به طور کلی، بین میزان توفیق در روند اجرای طرح و میزان مشارکت روستاییان نیز رابطه معنی دار وجود دارد.

جدول ۹- آزمون همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین میزان توفیق در روند اجرای

طرح و ابعاد میزان مشارکت

میزان مشارکت	موارد مشارکت (فنی، مالی و ...)	نظارت و نگهداری	اجرا	تصویب	تهیه	همبستگی پیرسون	میزان مشارکت
۰/۳۴۶	۰/۱۷۸	۰/۲۹۰	۰/۲۷۸	۰/۱۱۲	۰/۱۲۴	ضریب همبستگی سطح معنی داری	نتیجه
۰/۰۰۰	۰/۰۲۶	۰/۰۰۳	۰/۰۰۱	۰/۱۱۰	۰/۰۸۸		
معنی دار است	معنی دار است	معنی دار است	معنی دار است	معنی دار نیست	معنی دار نیست		

مأخذ: یافته‌های پژوهش

اثرگذاری ابعاد میزان مشارکت روستاییان بر میزان موفقیت در روند اجرای طرح هادی

برای بررسی میزان اثرگذاری ابعاد میزان مشارکت روستاییان بر میزان موفقیت در روند اجرای طرح هادی، از مدل رگرسیون گام به گام استفاده شده است. مجموع مربعات، درجه آزادی، میانگین مربعات، آماره فیشر و سطح معنی داری رگرسیون در جدول ۱۰ آمده که نشان دهنده سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ است. از این رو، مدل رگرسیون از لحاظ آماری معنی دار است و با توجه به ضریب تعیین، می توان گفت که متغیرهای مستقل ۲۱ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می کند.

جدول ۱۰- میزان اثرگذاری متغیرهای مستقل در پیش بینی میزان موفقیت در روند اجرای طرح

ابعاد	مشبع تغییرات	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	ضریب تعیین	آماره F	سطح معنی داری
متغیر میزان توفیق	اثر	۱۰/۶۴۴	۵	۲/۱۲۹	۰/۲۱۰	۶/۹۲۴	۰/۰۰۰
	رگرسیونی	۳۵/۳۵۶	۱۱۵	۰/۳۰۷			
	باقی مانده	۴۶/۰۰۰	۱۲۰	-			
بعد مسکن	اثر	۰/۴۸۰	۵	۰/۰۹۶	۰/۰۱۵	۰/۳۵۸	۰/۰۸۷۶
	رگرسیونی	۳۰/۸۴۲	۱۱۵	۰/۲۶۸			
	باقی مانده	۳۱/۳۲۲	۱۲۰	-			
بعد شبکه معابر	اثر	۸/۴۳۷	۵	۱/۶۸۷	۰/۰۶۴	۱/۵۷۵	۰/۰۳۷
	رگرسیونی	۱۲۳/۲۱۶	۱۱۵	۱/۰۷۱			
	باقی مانده	۱۳۱/۶۵۳	۱۲۰	-			
بعد کاربری اراضی	اثر	۳۳/۴۴۹	۵	۶/۶۹۰	۰/۳۸۰	۱۴/۰۹۹	۰/۰۰۰
	رگرسیونی	۵۴/۵۶۷	۱۱۵	۰/۴۷۴			
	باقی مانده	۸۸/۰۱۷	۱۲۰	-			
بعد محیط زیست	اثر	۱۲/۵۵۵	۵	۲/۵۱۱	۰/۰۵۱	۳/۰۷۳	۰/۰۲۳
	رگرسیونی	۹۳/۹۵۷	۱۱۵	۰/۸۱۷			
	باقی مانده	۱۰۶/۵۱۲	۱۲۰	-			

مأخذ: یافته های پژوهش

همچنین، تأثیرگذاری میزان مشارکت روستاییان در مراحل مختلف طرح هادی بر ابعاد متغیر وابسته (مسکن، شبکه معابر، کاربری اراضی، و محیط زیست) در جدول ۱۱ آمده است. بر اساس نتایج به دست آمده، در بعد مسکن، سطح معنی‌داری بیشتر از ۰/۰۵ است و مدل رگرسیون از لحاظ آماری معنی‌دار نیست؛ یعنی، هیچ‌کدام از ابعاد تهیه، تصویب، اجرا، نظارت و نگهداری و موارد مشارکت بر مسکن روستایی تأثیر ندارد؛ اما در سه بعد دیگر این متغیر رابطه معنی‌دار است و برای نمونه، ضریب تعیین در بعد کاربری اراضی متغیرهای مستقل، ۳۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کند.

در ادامه، با توجه به جدول ۱۱، مشاهده می‌شود که فقط دو بعد اجرای طرح و نظارت و نگهداری در مدل باقی ماندند و مقدار سطح معنی‌داری برای میزان تأثیر ابعاد اجرای طرح و نظارت و نگهداری از ۰/۰۵ کمتر است؛ بنابراین، در دو مرحله اجرای طرح و نظارت و نگهداری، افزایش مشارکت روستاییان بر میزان توفیق در روند اجرای طرح هادی تأثیر مستقیم داشته است. ولی ابعاد تهیه و تصویب و همچنین، موارد مشارکت در مدل معنی‌دار نیستند. همچنین، در بررسی تأثیرگذاری میزان مشارکت بر ابعاد مختلف متغیر وابسته، مشخص شد که در بعد مسکن، افزایش مشارکت روستاییان تأثیری بر موفقیت طرح نداشته است. ولی سطح معنی‌داری در ابعاد شبکه معابر و محیط زیست، فقط در مرحله اجرای طرح، از ۰/۰۵ کمتر است؛ بنابراین، این عامل در مدل معنی‌دار است و بر میزان توفیق در روند اجرای طرح در این ابعاد تأثیری مستقیم و ضعیف دارد. در بعد کاربری اراضی نیز دو بعد تهیه طرح و نظارت و نگهداری طرح و همچنین، موارد مشارکت (مالی، فنی و ...) در مدل باقی ماندند و سطح معنی‌داری از ۰/۰۵ کمتر است و بر میزان توفیق در روند اجرای طرح در بعد کاربری اراضی تأثیر مستقیم دارند.

جدول ۱۱- بررسی تأثیرگذاری ابعاد میزان مشارکت بر میزان موفقیت در روند اجرای طرح و ابعاد مختلف متغیر وابسته

ابعاد	ضریب استاندارد نشده		ضریب استاندارد شده بتا	آماره t	سطح معنی داری
	B	خطا			
عرض از مبدا (موفقیت در اجرای طرح)	۴/۸۸۶	۰/۵۱۸	-	۹/۴۳۲	۰/۰۰۰**
اجرای طرح	۰/۱۵۰	۰/۰۶۹	۰/۲۰۰	۲/۱۸۲	۰/۰۳۱*
نظارت و نگهداری	۰/۱۱۲	۰/۰۴۰	۰/۲۳۶	۲/۸۳۱	۰/۰۱۶*
تهیه طرح	۰/۰۹۴	۰/۰۴۳	۰/۱۶۱	۴/۲۴۶	۰/۲۰۱
تصویب طرح	-۰/۰۱۸	۰/۰۷۴	-۰/۰۵۱	-۰/۲۴۹	۰/۸۰۴
موارد مشارکت	۰/۰۱۴	۰/۰۴۴	۰/۰۲۶	۰/۳۰۸	۰/۷۵۹
عرض از مبدا (بعد مسکن)	۶/۳۶۶	۰/۴۸۴	-	۱۳/۱۵۹	۰/۰۰۰**
تهیه طرح	۰/۰۱۷	۰/۰۴۰	۰/۰۴۰	۰/۴۱۱	۰/۶۸۲
تصویب طرح	-۰/۰۱۶	۰/۰۲۹	۰/۱۵۱	-۰/۵۳۱	۰/۵۹۶
اجرای طرح	۰/۰۶۴	۰/۰۶۸	۰/۰۹۰	۰/۹۴۶	۰/۳۴۶
نظارت و نگهداری	۰/۰۱۷	۰/۰۳۷	۰/۰۴۴	۰/۴۶۶	۰/۶۴۲
موارد مشارکت	۰/۰۰۱	۰/۰۴۱	۰/۰۰۳	۰/۰۲۹	۰/۹۷۷
عرض از مبدا (بعد شبکه معابر)	۵/۴۷۴	۰/۹۶۷	-	۵/۶۶۰	۰/۰۰۰**
اجرای طرح	۰/۲۷۹	۰/۱۲۵	۰/۲۲۴	۲/۱۶۸	۰/۰۳۷*
تهیه طرح	۰/۱۴۲	۰/۰۸۱	۰/۱۶۵	۱/۷۵۴	۰/۰۸۲
تصویب طرح	۰/۰۹۳	۰/۰۵۸	۰/۱۴۷	۱/۵۸۶	۰/۱۱۵
نظارت و نگهداری	۰/۰۵۵	۰/۰۷۴	۰/۰۶۹	۰/۷۴۶	۰/۴۵۷
موارد مشارکت	۰/۰۵۵	۰/۰۸۳	۰/۰۶۱	۰/۶۶۷	۰/۵۰۶
عرض از مبدا (بعد کاربری اراضی)	۱/۳۴۱	۰/۶۴۴	-	۲/۰۸۴	۰/۰۰۰**
تهیه طرح	۰/۲۶۸	۰/۰۵۴	۰/۳۸۱	۴/۹۹۲	۰/۰۰۰**
نظارت و نگهداری طرح	۰/۲۴۹	۰/۰۴۹	۰/۳۷۹	۵/۰۶۲	۰/۰۰۰**
موارد مشارکت	۰/۱۵۶	۰/۰۵۶	۰/۲۳۲	۲/۱۶۶	۰/۰۴۶*
تصویب طرح	۰/۰۱۸	۰/۰۳۹	۰/۰۳۶	۰/۴۷۲	۰/۶۳۸
اجرای طرح	۰/۱۶۵	۰/۰۹۰	۰/۱۳۸	۱/۸۲۳	۰/۰۷۱
عرض از مبدا (بعد محیط زیست)	۴/۱۷۵	۰/۸۴۴	-	۴/۹۴۴	۰/۰۰۰**
اجرای طرح	۰/۲۶۷	۰/۱۳۲	۰/۱۹۵	۲/۰۲۵	۰/۰۴۵*
تهیه طرح	۰/۱۳۷	۰/۱۱۹	۰/۱۰۴	۱/۱۵۵	۰/۲۵۰
تصویب طرح	۰/۰۴۹	۰/۰۵۱	۰/۰۸۶	۰/۹۵۹	۰/۳۴۰
نظارت و نگهداری	۰/۱۳۳	۰/۰۶۵	۰/۱۸۴	۲/۰۶۶	۰/۰۴۱
موارد مشارکت	۰/۰۳۱	۰/۰۷۲	۰/۰۳۸	۰/۴۲۶	۰/۶۷۱

متغیر وابسته: میزان موفقیت در روند اجرای طرح و ابعاد مختلف متغیر

* سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵   ** سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۱

مأخذ: یافته‌های پژوهش

نتیجه گیری و پیشنهادها

برای بررسی نقش مشارکت روستاییان در فرایند اجرای طرح هادی روستایی در شهرستان دشتستان، دوازده سکونتگاه روستایی این شهرستان که در آنها مشارکت روستاییان چشمگیرتر از سایر روستاها بود، انتخاب شدند؛ و این انتخاب بر اساس مطالعات اکتشافی از کارشناسان و مسئولان شهرستانی بوده است.

با مطالعه ابعاد و شاخص‌هایی که در این متغیر (میزان مشارکت) مد نظر بود، مشاهده شد که در متغیر میزان مشارکت به‌طور کلی مشارکت روستاها در حد متوسط بود و از بین چهار بُعد آن، اجرای طرح بیشترین میانگین را دارا بوده که نشان‌دهنده مشارکت بیشتر روستاییان در این مرحله از طرح است. به‌طور کلی، در بین روستاهای مورد مطالعه، روستاهای بوشکان و رودفاریاب به‌ترتیب بیشترین و کمترین میانگین را در میزان مشارکت داشتند. در متغیر میزان توفیق در روند اجرای طرح، بیشترین میانگین مربوط به بعد مسکن با میانگین ۳/۳۳ بوده که نشان‌دهنده موفقیت بیشتر در این بعد از اجرای طرح است. شاخص «بهسازی و مقاوم‌سازی مسکن روستایی از نظر مصالح مقاوم و دارای استاندارد» دارای بیشترین میانگین در بین شاخص‌های دیگر در بعد مسکن است، که نشان می‌دهد، با اجرای طرح هادی تغییراتی چشمگیر و رو به رشد در زمینه مقاوم‌سازی مسکن از نظر مصالح مقاوم ایجاد شده است. به‌طور کلی، در بین روستاهای مورد مطالعه، روستاهای چهاربرج و طلحه به‌ترتیب بیشترین و کمترین میانگین را در زمینه میزان توفیق در روند اجرای طرح هادی داشتند.

بر پایه نتایج پژوهش عنابستانی (۴)، بین عوامل فردی (ویژگی‌های فردی) مؤثر بر مشارکت و فرایند اجرای طرح‌های هادی روستایی ارتباط معنی‌دار و ضعیف وجود دارد و بر اساس آن، عوامل فردی مؤثر بر مشارکت فقط چهارده درصد تغییرات متغیر وابسته را تبیین و توجیه می‌کند؛ همچنین، بر پایه نتایج پژوهش شیخ‌حسینی و مهماندوست (۴۵)، آگاهی اهالی روستا در زمینه اهمیت مشارکت در طرح‌های عمرانی و نیز میزان مشارکت اقتصادی و اجتماعی در این طرح‌ها از میانگین بالا برخوردار بود، به‌گونه‌ای که مشارکت زیادی در اجرای طرح‌های عمرانی داشتند و از این رو، می‌توان یکی از دلایل

اجرای موفق طرح‌های عمرانی روستا، مشارکت اقتصادی و اجتماعی آنها در اجرای این طرح‌ها بوده است. نتایج این پژوهش‌ها در تحقیق حاضر نیز تأیید شده است.

همچنین، عنابستانی و همکاران (۲)، در پژوهشی با عنوان «ارزیابی طرح‌های هادی و نقش آن در توسعه کالبدی روستا از دیدگاه روستاییان: مطالعه موردی شهرستان جهرم»، بدین نتیجه دست یافتند که بیشترین اثرگذاری طرح‌های هادی در بُعد بازگشایی و نوسازی شبکه معابر روستایی روی داده است، به گونه‌ای که ۷۷/۶ درصد اثرگذاری طرح‌ها در رابطه با متغیر شبکه معابر قرار می‌گیرد و در کنار آن، میانگین وزنی ۲/۸۸ اثرگذاری طرح‌های هادی را در این متغیر تبیین می‌کند؛ اما در سایر متغیرها (مسکن روستایی و کاربری اراضی)، توفیق چندانی در محیط‌های روستایی حاصل نشده است. در مقایسه با این نتایج، در پژوهش حاضر، بیشترین موفقیت در اجرای طرح به بعد مسکن با میانگین ۳/۳۳ در محیط روستایی اختصاص داشته و در سایر ابعاد، موفقیت در سطح متوسط بوده است.

بر پایه یافته‌های پژوهش آمار و صمیمی شارمی (۱)، با عنوان «ارزش‌یابی اثرات کالبدی اجرای طرح‌های هادی روستایی بخش حمام شهرستان رشت»، موفقیت نسبی طرح از لحاظ نحوه ساخت و ساز مسکن و معماری روستا برای بهسازی و مقاوم‌سازی، دفع بهداشتی زباله و دسترسی روستاییان به خدمات و عدم موفقیت طرح در مواردی چون دفع بهداشتی فاضلاب‌های خانگی، بهبود وضعیت معابر و کاهش تبدیل کاربری اراضی زراعی به غیرزراعی بوده است. در مقایسه با پژوهش حاضر، هر دو پژوهش از نظر موفقیت در اجرای طرح به نتایج مشابه رسیده‌اند (موفقیت بالا در بعد مسکن، محیط‌زیست و کاربری اراضی) و تنها تفاوت در مورد شبکه معابر است که پژوهش حاضر در این بعد توفیقی در حد متوسط را ارزیابی کرده است.

همچنین، بر پایه نتایج پژوهش درست و همکاران (۱۳)، با عنوان «ارزیابی میزان تحقق‌پذیری طرح‌های هادی از دیدگاه روستاییان: نمونه موردی دهستان‌های میلاس و سردشت شهرستان لردگان»، در بعد زیست محیطی و در شاخص کالبدی، تقریباً بیشتر پاسخ‌دهندگان وضعیت زیست محیطی روستا را بعد از اجرای طرح مناسب ارزیابی

کرده‌اند. این یافته‌ها با یافته‌های پژوهش حاضر یکسان است و هر دو در زمینه توفیق در روند اجرای طرح در بعد محیط زیست، مقادیر میانگین مناسب را نشان می‌دهند. برای بررسی فرضیه تحقیق، دو آزمون همبستگی پیرسون و رگرسیون گام‌به‌گام به کار گرفته شده است. با توجه به نتیجه همبستگی پیرسون، از بین ابعاد میزان توفیق در روند اجرای طرح، در دو بعد شبکه معابر و کاربری اراضی سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ بوده، که نشان‌دهنده رابطه معنی‌دار بین میزان مشارکت روستاییان و این دو بعد است؛ و همچنین، از بین ابعاد میزان مشارکت، در دو بعد اجرا و نظارت‌ونگهداری و نیز موارد مشارکت سطح معنی‌دار کمتر از ۰/۰۵ بوده، که نشان‌دهنده رابطه معنی‌دار (همبستگی مستقیم) بین میزان توفیق در روند اجرای طرح و این سه مورد است. به طور کلی، بین میزان مشارکت روستاییان و میزان توفیق در روند اجرای طرح رابطه معنی‌دار وجود دارد. با توجه به ضریب تعیین، می‌توان گفت که میزان مشارکت در مدل ۲۱ درصد از تغییرات میزان توفیق در روند اجرای طرح را تبیین می‌کند؛ و فقط دو بعد اجرای طرح و نظارت‌ونگهداری در مدل باقی ماندند و مقدار سطح معنی‌داری برای میزان تأثیر این ابعاد از ۰/۰۵ کمتر است و از این رو، این دو بعد بر میزان توفیق در روند اجرای طرح هادی تأثیر مستقیم دارند.

- با توجه به یافته‌ها و نتایج پژوهش، در راستای تداوم مشارکت برای موفقیت بیشتر در فرایند اجرای طرح‌های هادی روستایی، پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه می‌شود:
- برگزاری کارگاه‌های آموزشی در زمینه آشنایی با روند تهیه، اجرا و نگهداری طرح‌های هادی روستایی و نحوه مشارکت روستاییان در آن؛
  - توجه به سنت‌های فرهنگی و اجتماعی روستاییان برای جلب مشارکت آنها در فرایند طرح‌ها؛
  - ارتقای سطح آگاهی روستاییان و آشنایی آنها با طرح‌ها و پروژه‌های توسعه روستایی به منظور جلب مشارکت آنها در راستای توجه بیشتر به برنامه‌های ترویجی و آموزشی در مناطق روستایی؛
  - توجیه اهداف و فواید و مقاصد طرح‌های هادی برای روستاییان؛

- تشویق مردم در راستای تداوم و نگهداری پروژه‌های توسعه، افزایش آگاهی‌های مردم و کاهش زمان و هزینه طرح‌های هادی. در اجرای طرح‌های عمرانی، به طرح‌هایی اولویت داده شود که خود روستاییان خواستار اجرا و به‌ویژه مشارکت در آن شده‌اند؛
- پیش‌بینی اعتبارات لازم برای واگذاری اراضی و املاک واقع در مسیر اجرای طرح‌های هادی، و تخصیص این اعتبارات در زمان مقتضی به‌منظور فراهم‌سازی امکان تملک املاک و اراضی روستاییان؛ و
- بازگشایی و بازسازی معابر اصلی و مهم به‌طور کامل پیش از ورود به معابر فرعی و کم‌اهمیت که لازم است به نسبت اولویت در حمل‌ونقل روستا بازگشایی شوند و یا در خصوص آنها اقدام اجرایی لازم مد نظر قرار گیرد.

منابع

1. Amar, T. and Samimi Sharemi, R. (2009). Physical evaluation of implementation of Rural Guidance [Hadi] Plans (Case study: Khomam district in Rasht County). *Journal of Rural Housing & Environment*, 28(127): 44-55. (Persian)
2. Anabestani, A. and Akbari, M.H. (2012). Evaluation of guidance [Hadi] plans and its role in the physical development of the village from the rural people's perspective (Case study: Jahrom County). *Journal of Human Geography Researches*, 44(4): 93-110. (Persian)
3. Anabestani, A., Shayan, H., Jalalian, H., Taghilou, A.A. and Khosrowbeygi, R. (2012). Analysis of effective structural factors on the rural people's participation in development of rural areas (Case study: Ijroud County-Zanjan province). *Journal of Applied Researches of Geographical Sciences*, 12(24): 38-57. (Persian)
4. Anabestani, A. (2013). Personal factors affecting rural residents' participation in Rural Guidance [Hadi] Plans (Case study: Khaf County). *Journal of Geography & Regional Development*, 11(21): 197-222. (Persian)

5. Anabestani, A. (2014a). The role of intellectual and philosophical attitudes affecting the rural people's participation in implementation process of Guidance [Hadi] Plans (Case study: Khaf County). *Journal of Geographical Planning & Space*, 4(11): 124-150. (Persian)
6. Anabestani, A. (2014b). Analysis of structural-institutional factors affecting the rural people's participation in implementation process of Rural Guidance [Hadi] Plans (Case study: Villages of Khaf County). *Journal of Regional Planning*, 4(13): 45-60. (Persian)
7. Azami, M., Yaghoubi Farani, A. and Motaghd, M. (2015). Investigating the status of participation and the factors affecting it in the Guidance [Hadi] Plan of Sangestan village. *Journal of Iranian Economic Researches & Agricultural Development*, 46(4): 875-893. (Persian)
8. Azimi, N. and Jamshidian, M. (2005). The survey of physical effects of implementation of Rural Guidance [Hadi] Plans (Case study: West of Guilan). *Journal of Fine Arts*, 22: 34-45. (Persian)
9. Azimi, N., Mowlaei Hashtjin, N. and Alizadeh, A.R. (2011). Study of geographical success factors of implementation of Rural Guidance [Hadi] Plans in East of Guilan. *Jouranal of Geographical Landscape (Human Studies)*, 6(16): 84-98. (Persian)
10. Bahrami, A. (2004). Rural development planning process, Proceedings of the Congress on Rural Development; Challenges and Perspectives. Tehran: Institute of Higher Education and Research in Management and Planning, Pp. 145-160. (Persian)
11. Daneshmehr, H. (2012). The importance and situation of public participation in the maintenance of construction projects. *Monthly of Dehyari*, 4(38): 8-12. (Persian)
12. Daneshmehr, H. and Ahmadrash, R. (2009). Study of social attitudes of rural people on social participation. *Jouranal of Rural Development*, 1(1): 129-156. (Persian)
13. Dorost, S., Amini, A., Seydaiee, S.E. and Barghi, H. (2013). An evaluation of the impacts of Rural Guidance [Hadi] Plans on rural development from the rural people's viewpoints (Case study: Mylas and Sardasht districts, Lordegan County). *Journal of Research & Rural Planning*, 2(3): 169-186. (Persian)

14. Ebrahimi, A. (2007). Implementation of Rural Guidance [Hadi] Plan with Rural Assistance Offices [Dehyariha] and challenges ahead, *Monthly of Dehyariha*, 22: 29-32. (Persian)
15. Effati, M. (1992). Investigating factors affecting the rural people's participation in rural development projects. Master Thesis, University of Allameh Tabatabaiee, Tehran, Iran. (Persian)
16. Ferguson, K.E (1967). Male ordered politics: feminism and political science, in idioms of inquiry: critique and renewal in political science. Edited by T. Bal. Albany: State University of New York Press.
17. Ghaffari, Gh., Mirzaie, H. and Karimi, A.R. (2011). The relationship between industry and quality of life. *Journal of Rural Development*, 3(1): 1-22. (Persian)
18. Ghasemi, M.A. (2005). Investigating the socio-economic factors influencing the participation of rural people in development projects (Case study: Central district of Kashan County). *Journal of Village & Development*, 9(32): 78-112. (Persian)
19. Golshiri Isfahani, Z., Khademi, H., Seddiq, R. and Tazeh, M. (2009). The effect of social cohesion on rural participation. *Journal of Village & Development*, 12(45), 147-167. (Persian)
20. Governor of Bushehr (2013). Latest country divisions of Dashtestan County. Bushehr: Governor of Bushehr. (Persian)
21. Hasannezhad, M., Kohansal, M.R. and Ghorbani, M. (2011). Factors affecting the rural people's participation in rural development groups (Case study: International carbon sequestration project in South Khorasan). *Jouranl of Village and Development*, 14(2): 73-91. (Persian)
22. Iranian Organization of Municipalities & Rural Assistance Offices [Dehyariha] (2006). Acquaintance with Rural Guidance [Hadi] Plans and control and supervision of rural construction. Tehran: Institute of Humanities and Social Sciences of Jihad-e Daneshgahi. (Persian)
23. Iranian Statistic Center (2011). Population and housing census, Dashtestan County. Tehran: ISC Publication. (Persian)

24. Iranian Statistic Center (2011). Statistic yearbook of Booshehr province. Tehran: ISC Publication. (Persian)
25. Jamini, D., Ahmadi, R. and Ahmadi, Sh. (2012). Environmental and physical effects of implementation of Rural Guidance [Hadi] Plan and the impact of its management mechanism (Case study: Badrabad village). Proceedings of the 1st National Conference on Rural Development (Pp. 1-6), University of Guilan, Rasht, Iran. (Persian)
26. Kalantari, Kh. and Khajehshahkahi, A.R. (2002). Investigating the problems and obstacles to rural physical and improvement projects in Gorgan County. *Journal of Agricultural Economics & Development*, 10(38): 185-199. (Persian)
27. Karimizadeh, K., Ghaffari, G. and Youneszadeh Jalili, S. (2008). The role of popular participation in watershed projects and water basin of Gorgan. Proceedings of the 1st International Conference on Water Crisis (Pp. 41-49), Gorgan, Iran. (Persian)
28. Kouhi, K. and Taghavi, N. (2003). Measuring the participation rate of rural people in rural development projects. *Journal of Geography & Planning*, 14: 110-125. (Persian)
29. Kouhi, K. (2005). Investigation of factors affecting the economic participation in rural development projects of Varzeghan County (Case study: Dizen Malek village). *Journal of Geography & Planning*, 18: 176-191. (Persian)
30. Kowsari, M. (1995). The effect of social cohesion on rural participation in development activities. Master Thesis, University of Tarbiat Modarres, Tehran, Iran. (Persian)
31. Long, H., Zou, J., Pykett, J. and Li, Y. (2011), Analysis of rural transformation development in China since the turn of new millennium. *Journal of Applied Geography*, 31(3): 1094-1105.
32. Mahmoudian, H. (1992). Investigating the rate and model of rural people's participation in development plans in Poshtkouh sub-district of Semnan County. Master Thesis, University of Tarbiat Modarres, Tehran, Iran. (Persian)

33. Mahon, M., Fahy, F. and Cinnéide, M. (2012), The significance of quality of life and sustainability at the urban-rural fringe in the making of place-based community. *Geo Journal*, 77(2): 265- 278.
34. Mozaffar, F., Hossieni, S.B., Soleimani, M., Torkashvand, A. and Sarmadi, A. (2008). Evaluation of the effects of implementation of Rural Guidance [Hadi] Plans on the environment of Iranian villages. *Journal of Environmental Sciences*, 5(3): 11-31. (Persian)
35. Papoli Yazdi, M.H. and Ebrahimi, M.A. (2006). Theories of rural development. Tehran: SAMT Publications. (Persian)
36. Pourtaheri, M., Rokneddin Eftekhari, A.R. and Abbasi, M. (2012). Performance evaluation of Rural Guidance [Hadi] Plans in physical development of rural settlements (Case study: Nobovvat and Khoran villages in Ivan-e-Gharb County). *Journal of Geography & Environmental Sustainability*, 2(5): 25-36. (Persian)
37. Rahnama, M.R. (1995). Evaluation of rural improvement projects in Khorasan. Mashhad: Jihad-e Sazandegi Department of Khorasan province. (Persian)
38. Rezaiee, R. and Safa, L. (2013). Analysis of the problems of implementation of Rural Guidance [Hadi] Plan in rural areas in Zanjan County. *Journal of Rural Housing & Environment*, 38(142): 49-66. (Persian)
39. Rokneddin Eftekhari, A.R., Pourtaheri, M., Sadeqlou, T. and Sojasi Qeedari, H. (2010). Analysis of factors in participatory flood management in rural areas (Case study: Flooded villages of Gorganroud Basin in Golestan province). *Journal of Rural Studies*, 1(2): 1-26. (Persian)
40. Saberifar, R. (2011). Investigating variables affecting the success of Rural Guidance [Hadi] Plans in South Khorasan province. *Journal of Geographical Researches*, 26(3): 221-230. (Persian)
41. Sartipipour, M. (2003). Evaluation of Rural Guidance [Hadi] Plans. Tehran: HFIR Publication. (Persian)

42. Shabanali Fami, H., Alibeygi, A.H. and Sharifzadeh, A. (2005). Approaches and techniques for participation in agricultural extension and rural development. Tehran: Iranian Rural Development Institute Press. (Persian)
43. Shahbazi, E. (2010). Introduction on pathology of rural development. Tehran: Shahid Beheshti University Publication. (Persian)
44. Sharepour, M. (1993). Socio-economic reflection of implementation of improvement projects in villages of East Azarbaijan. *Monthly of Dehyariha*, 12-13(157, 164 & 165). (Persian)
45. Sheykhassani, Gh. and Mehmandoust, F. (2010). The role of social and economic participation of rural people in rural development plans (Case study: Nesa subdistrict). *Journal of Geographic Territory*, 7(109), 108-129. (Persian)
46. Taleb, M., Naderi, A. and Mirzaiee, H. (2012). Evaluation of the role of participation in rural development projects (Case study: Integration projects in rural areas). *Journal of Rural Development*, 4(1): 1-17. (Persian)
47. Tavassoli, Gh.A. (2004). Social participation in anomy society conditions (Relationship of social injuries and deviations with social participation). Tehran: University of Tehran Press. (Persian)
48. Valencia, S.C., Flanders, D.N. and Kozak, R.A. (2012). Participatory landscape planning and sustainable community development (Methodological observations from a case study in rural Mexico). *Landscape and Urban Planning*, 94(1): 63-70.
49. Vosoughi, M. (1988). Report on the economic and social impacts of implementation of improvement projects. Tehran: Jihad-e Sazandegi Department Publication. (Persian)
50. Windle, I. (2008). Efficiency through knowledge. *Financial Times*, 1 August, p. 12.